

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA HAKI, MAADILI NA
MADARAKA YA BUNGE KUHUSU UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU
KATIKA KIPINDI CHA KUENZIA JANUARI 2016 HADI JANUARI 2017**

Imeandaliwa na :

Idara ya Mshauri Mkuu wa Bunge wa Mambo ya Sheria
DODOMA.

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA HAKI, MAADILI NA
MADARAKA YA BUNGE KUHUSU UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU
KATIKA
KIPINDI CHA KUENZIA JANUARI 2016 HADI JANUARI 2017**

1.0 UTANGULIZI

1.1 **Mheshimiwa Spika**, awali ya yote namshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutujalia sisi sote afya na uzima. Pia napenda kuchukua nafasi hii kuwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Haki, Maadili na Madaraka ya Bunge kwa kuniamini na kunichagua kwa kauli moja kuwa Mwenyekiti wa Kamati hii na kwa ushirikiano wanaonipatia. Aidha,napenda niwashukuku wananchi wa Jimbo la uchaguzi la Newala Mjini kwa kunichagua tena kuwa Mbunge wao na kwa ushirikiano na msaada wanaonipa ambao unaniwezesha kutekeleza majukumu yangu ya kibunge kwa ufanisi.

1.2 **Mheshimiwa Spika**, kwa mujibu wa Kanuni ya 117(15) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016, naomba kuwasilisha mbele ya Bunge lako Tukufu, Taarifa ya Mwaka ya utekelezaji wa majukumu ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Haki, Maadili na Madaraka ya Bunge. Majukumu hayo yalitekelezwa katika kipindi cha kuanzia mwezi Januari, 2016 hadi mwezi Januari 2017. Masharti ya Kanuni hii yanataka kila Kamati ya Kudumu ya Bunge iwasilishe Bungeni

taarifa kuhusu utekelezaji wa shughuli zake ili ziadiliwe na Bunge lako tukufu katika Mkutano wa Mwisho kabla ya Mkutano wa Bajeti.

1.3 **Mheshimiwa Spika**, Kamati ya Haki, Maadili na Madaraka ya Bunge imeundwa chini ya Kanuni ya 118 (1) & (2) ikisomwa pamoja na fasili ya 1(c) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari 2016. Kwa mujibu wa fasili ya 4 (1) ya Nyongeza ya Nane, Kamati ya Haki, Maadili na Madaraka ya Bunge imepewa majukumu yafuatayo:-

(a) Kuchunguza na kutoa mapendekezo kuhusu masuala yote ya haki, kinga na madaraka ya Bunge yatakayopelekwa na Spika;

(b) Kushughulikia mambo yanayohusu maadili ya Wabunge yatakayopelekwa na Spika.

1.4 **Mheshimiwa Spika**, kabla Kamati haijaanza kutekeleza majukumu yake Wajumbe wa Kamati walipatiwa mafunzo kwa ajili ya kuwajengea uwezo wa kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi. Mafunzo hayo yalikuwa na manufaa kwa wajumbe kwa kuwa ilikuwa ni mwanzo wa Bunge jipya la Kumi na Moja, ambapo Wajumbe wengi wa Kamati walikuwa ni wapya. Mafunzo yalifanyika mwezi Januari na Februari 2016 jijini Dar es salaam.

2.0 UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA KAMATI

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2016/2017, Kamati ilitekeleza majukumu ya kikanuni kama ifuatavyo:-

- 2.1 Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya shauri la baadhi ya Wabunge kufanya fujo Bungeni siku ya tarehe 27 Januari, 2016;
- 2.2 Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya malalamiko ya Mhe. Hussein Mwinyi (Mb), Waziri wa Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa dhidi ya Mhe. Saeed Kubenea (Mb) kuhusu kusema uongo Bungeni;
- 2.3 Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya malalamiko ya Mhe. Hamad Masauni (Mb), Naibu Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi dhidi ya Mhe. Suzan Lyimo (Mb) kuhusu kusema uongo Bungeni;
- 2.4 Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya malalamiko ya Mhe. William Lukuvi (Mb), Waziri wa Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi dhidi ya Mhe. Anatropia Theonest (Mb) kuhusu kusema uongo Bungeni;
- 2.5 Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya malalamiko ya Mhe. Jenista Mhagama (Mb), Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu, Sera, Bunge, Kazi, Ajira, Vijana na Walemavu dhidi ya Mhe. James Kinyasi Millya (Mb) kuhusu kusema uongo Bungeni;

- 2.6 Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya kusudio la kuleta hoja ya kumwondoa Naibu Spika madarakani lililowasilishwa na Mhe James Millya (Mb).
- 2.7 Kusikiliza shauri la Mhe. Joseph Mbilinyi (Mb) kuhusu kitendo cha kutoa ishara ya matusi Bungeni.
- 2.8 Kutoa tafsiri kwa Spika kuhusu adhabu zilizotolewa kwa waheshimiwa Wabunge kwa kusimamishwa kuhudhuria vikao vya Bunge.

3.0 UFAFANUZI WA MASHAURI YALIYOSHUGHULIKIWA NA KAMATI Mheshimiwa Spika, baada ya kuorodhesha shughuli zilizofanywa na Kamati, ni vema sasa kutoa ufafanuzi wa shughuli hizo kama ifuatavyo:-

3.1 Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya shauri la baadhi ya Wabunge kufanya fujo Bungeni siku ya tarehe 27 Januari, 2016

Mheshimiwa Spika, Shauri la baadhi ya Wabunge kufanya fujo Bungeni siku ya tarehe 27 Januari, 2016 lilikuwa na makosa matatu ambayo ni:-

1. *Kusimama na kuomba mwongozo kuhusiana na jambo ambalo limekwishatolewa uamuzi kinyume na Kanuni ya 72(1) na 68 (10) ya Kanuni za kudumu za Bunge.*
2. *Kusimama na kuzungumza bila utaratibu kinyume na Kanuni ya 60(2)(12) ya Kanuni za Kudumu za Bunge*

jambo ambalo lilileta fujo na kuvuruga shughuli za Bunge.

3. *Kudharau mamlaka ya Spika na kudharau shughuli za Bunge kinyume na Kifungu cha 24 (d) na (e) cha Sheria ya Kinga, Madaraka na Haki za Bunge Sura 296 na Kanuni ya 74 (1)(a) na (b) ya Kanuni za Kudumu za Bunge.*

Mheshimiwa Spika, Shauri hili liliwahusu waheshimiwa Wabunge wafuatao :-

- (i) Mhe. Tundu Lissu (Mb)
- (ii) Mhe. Ester Bulaya (Mb)
- (iii) Mhe. Godbless Lema (Mb)
- (iv) Mhe. Pauline Gekul (Mb)
- (v) Mhe. Zitto Zuberi Ruyagwa Kabwe (Mb)
- (vi) Mhe. John Heche (Mb) na
- (vii) Mhe. Halima J. Mdee (Mb)

Mheshimiwa Spika, baada ya Kamati kusikiliza shauri hili iliwakuta na hatia Waheshimiwa Wabunge waliohusika. Wabunge waliokutwa na hatia kwa makosa yote ni Mhe. Ester Bulaya na Mhe. Tundu Lissu na kupendekeza kuwa wasihudhurie vikao vya Mkutano wa Tatu vilivyokuwa vimebaki na vikao vyote vya Mkutano wa Nne.

Aidha, Kamati ilipendekeza kuwa Wabunge waliotiwa hatiani kwa baadhi ya makosa ambao ni Mheshimiwa

Pauline Gekul (Mb), Mhe. Godbless Lema (Mb), Mhe. Zitto Zuberi Ruyagwa Kabwe (Mb) na Mhe. Halima James Mdee (Mb) wasihudhurie vikao vilivyokuwa vimebaki vya Mkutano wa Tatu. Vilevile Kamati ilipendekeza Mhe. John Heche (Mb) asihudhurie vikao kumi vya Mkutano wa Tatu.

Mheshimiwa Spika, mapendekezo ya adhabu hizi yalizingatia namna kila Mbunge alivyoshiriki katika tukio hilo la uvunjwaji wa Kanuni. Mapendekezo hayo yaliridhiwa na kuazimiwa na Bunge lako tukufu mnamo tarehe 30 Mei, 2016.

3.2 Kusikiliza na kutoa mapendekezo kuhusu malalamiko ya Mhe. Hussein Mwinyi (Mb) Waziri wa Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa dhidi ya Mhe. Saeed Kubenea (Mb) kuwa alisema uongo Bungeni;

Mheshimiwa Spika, Katika Shauri hili Mhe Hussein Mwinyi (Mb) alimlalamikia Mhe. Saeed Kubenea (Mb) kwa kusema uongo dhidi ya Jeshi la Wananchi kuwa limeingia mkataba na kampuni ya *Henan Guiji Industry Investment Co. Ltd* wa ujenzi wa nyumba kwa ajili ya makazi. Mhe Saeed Kubenea (Mb) alieleza kuwa Jeshi la Wananchi lilikabidhi kampuni hiyo eneo lake lililopo Kitalu namba 1255 Masaki jijini Dar es salaam na ujenzi ukikamilika kampuni hiyo itaendesha eneo hilo kwa

muda wa miaka 40 na baada ya hapo eneo litarudishwa jeshini.

Aidha, aliongeza kuwa katika mkataba huo, kilikuwepo kipengele kwamba Mhe. Waziri atajengewa nyumba katika Kitalu Namba 2435/5 eneo la Sea View Upanga Jijini Dar es salaam.

Mheshimiwa Spika, baada ya kulifanyia kazi shauri hili Kamati ilibaini kuwa kauli za Mhe. Kubenea hazikuwa na ukweli wowote. Hivyo Kamati ilipendekeza kuwa Mhe. Kubenea achukuliwe hatua kwa mujibu wa Kanuni. Spika alikubaliana na ushauri wa Kamati na Mhe. Kubenea alisimamishwa kuhudhuria vikao vitano vya Bunge.

3.3 Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya malalamiko ya Mhe. Hamad Masauni (Mb) Naibu Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi dhidi ya Mhe. Suzan A. Lyimo (Mb) kuhusu kusema uongo Bungeni

Mheshimiwa Spika, katika shauri hili Mhe. Hamad Masauni (Mb) Naibu Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi alimlalamikia Mhe. Suzan Lyimo (Mb) kwa kauli aliyoitoa wakati akichangia hotuba ya Wizara ya Afya na Maendeleo ya Jamii kwa kudai kuwa Serikali imenunua na kuingiza nchini magari ya washawasha 777 badala ya kununua *CT-Scanner* na *MRI*. Kamati

ililifanyia kazi shauri hili na kubaini kuwa maneno aliyoyasema Mhe. Suzan Lyimo hayakuwa na ukweli. Kamati ilipendekeza Mhe. Suzan Lyimo asimamishwe kuhudhuria vikao vitano vya Bunge lililokuwa linaendelea. Mapendekezo hayo yaliridhiwa.

3.4 **Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya malalamiko ya Mhe. William V. Lukuvi (Mb), Waziri wa Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi dhidi ya Mhe. Anatropia Theonest (Mb) kuhusu kusema uongo Bungeni**

Mheshimiwa Spika, katika shauri hili Mhe. Anatropia Theonest (Mb) alilalamikiwa na Mhe. William Lukuvi (Mb) Waziri wa Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi kuhusu kauli aliyoitoa Bungeni kwamba Mhe. William Lukuvi mnamo mwaka 2011 akiwa Mkuu wa Mkoa wa Dar es salaam alihusika na uporaji wa viwanja vya waathirika wa mabondeni.

Mheshimiwa Spika, wakati Kamati inafanya uchunguzi wake, Mhe. Anatropia bila kupoteza muda wa Kamati, alikiri mbele ya Kamati kuwa kauli yake haikuwa na ukweli. Katika mazingira hayo Kamati ilipendekeza Mhe. Anatropia asimamishwe kuhudhuria vikao vitatu vya Bunge katika mkutano uliokuwa unaendelea. Ushauri na mapendekezo haya yalikubaliwa. Kamati ilimpongeza Mhe. Anatropia Theonest (mb) kwa ushirikiano alioutoa kwa Kamati.

3.5 Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya malalamiko ya Mhe. Jenista Mhagama (Mb) Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu Sera, Bunge, Kazi, Ajira, Vijana na Walemavu dhidi ya Mhe. James Kinyasi Millya (Mb) kuhusu kusema uongo Bungeni

Mheshimiwa Spika, katika shauri hili Mhe. James Millya (Mb) wakati akichangia mjadala wa Hotuba ya Wizara ya Nishati na Madini alimtaja Mhe. Jenista Mhagama (Mb) Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu Sera, Bunge, Kazi, Ajira, Vijana na Walemavu kuwa ni shemeji wa mmoja wa mbia wa kampuni ya *Sky Associate* inayomiliki mgodi wa *Tanzanite One*. Kampuni hiyo ilikuwa inadaiwa kunyanyasa wananchi wa Mererani Mkoani Arusha. Maelezo hayo yalilalamikiwa na Mhe Jenista Mhagama kuwa ni ya uongo.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilichunguza malalamiko haya na kubaini kuwa kauli ya Mhe. Millya haikuwa na ukweli na ilikiuka Kanuni ya 63(1) na 64(1)(a). Hivyo Kamati ilipendekeza Mhe. Millya asimamishwe kuhudhuria vikao vitano (5) vya Bunge lililokuwa linaendelea. Mheshimiwa Spika alikubali mapendekezo hayo.

3.6 Kusikiliza na kutoa mapendekezo ya shauri la kusudio la kuleta hoja ya kumwondoa Naibu Spika madarakani lililowasilishwa na Mhe James Millya (Mb)

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea kusudio la kuleta hoja ya kumwondoa Naibu Spika madarakani. Kusudio hilo liliwasilishwa na Mhe. James Millya (Mb) ambaye katika kujenga hoja yake aliainisha sababu tano ambazo ni:-

3.6.1 Kwamba Naibu Spika ameweka maslahi ya Chama chake cha siasa mbele kuliko maslahi ya Bunge.

3.6.2 Kwamba Naibu Spika alitumia vibaya madaraka kwa kutothamini heshima wanayostahili wanawake wa Kambi Rasmi ya Upinzani Bungeni.

3.6.3 Kwamba Mhe. Naibu Spika alimdhalilisha Mhe. Selemani Bungala (Bwege) kwa kumwambia mheshimiwa Bwege aache ubwege wake.

3.6.4 Kwamba Mhe Naibu Spika alivunja Katiba kwa kumzuia Mhe. Joshua Nassari (Mb) kutekeleza jukumu la kuishauri serikali pale ambapo alikataa hoja ya Mhe. Joshua Nassari (Mb) ya kuahirisha shughuli za Bunge ili kujadili jambo la dharura kuhusu kufukuzwa kwa wanafunzi wa diploma maalum wa Chuo Kikuu cha Dodoma.

3.6.5 Kwamba Naibu Spika alitisha kikao cha Kamati ya Kanuni tarehe 26 Mei, 2016 ambacho kilibadili hotuba ya Kambi Rasmi ya Upinzani Bungeni kuhusu Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia.

Mheshimiwa Spika, Kamati ililifanyia kazi suala hili na kubaini pamoja na mambo mengine kuwa orodha ya majina ya wabunge iliyoambatanishwa katika hoja hiyo kuwa ni wabunge wanaounga mkono hoja hiyo haikuwa sahihi ambapo:

- (a) Orodha ya iliyoambatanishwa ilikuwa ni majina ya wabunge wa UKAWA waliohudhuria kikao cha pamoja kilichofanyika tarehe 31 Mei, 2016
- (b) Aidha tarehe ya kusudio la kumwondoa Naibu Spika madarakani na tarehe ya mahudhurio ya kikao cha UKAWA zilitofautiana, kwani orodha ya mahudhurio ni tarehe 31 Mei, 2016 na kusudio liliandaliwa tarehe 1 Juni, 2016.

Mhishemiwa Spika, Baada ya kamati kubaini hayo ilijielekeza katika Kanuni ya 138(2) ambayo inaeleza utaratibu wa kumwondoa Naibu Spika Maradakani. Sehemu ya Kanuni inaeleza, nanukuu

“138(2) endapo Kamati ya Haki, Maadili na Madaraka ya Bunge itaridhika kuwa zipo tuhuma mahususi dhidi ya Naibu Spika zinazohusu uvunjaji wa Katiba, sheria au kanuni zinazoongoza

shughuli za Bunge,basi Kamati hiyo itaidhinisha kuwa hoja hiyo ipelekwe Bungeni ili iamuliwe”

Mheshimiwa Spika, Kwa kuzingatia ushahidi ulioletwa kama ilivyoeelezwa hapo juu na kwa mujibu wa Kanuni hii,Kamati haikuridhika na ushahidi ulioletwa kuthibitisha hoja hiyo, hivyo, Kamati haikuridhia hoja kuletwa Bunge.

3.7 **Kusikiliza na kutoa mapendekezo kuhusu shauri la Mhe. Joseph Mbilinyi (Mb) kuhusu kitendo cha kutoa ishara ya matusi Bungeni**

Mheshimiwa Spika, katika shauri hili Mhe. Joseph Mbilinyi (Mb) ambaye ni Msemaji Mkuu wa Kambi Rasmi ya Upinzani Bungeni wa Wizara ya Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo ilidaiwa kuwa mnamo tarehe 6 Juni, 2016 baada ya kuwasilisha maoni ya Kambi Rasmi ya Upinzani Bungeni kuhusu Azimio la Bunge la kuridhia Mkataba wa Kimataifa wa Kudhibiti Matumizi ya Dawa na Mbinu za Kuongeza Nguvu Michezoni, wakati akitoka nje ya Ukumbi wa Bunge alionesha ishara ya matusi.

Mheshimiwa Spika, Kamati baada ya kufanya uchunguzi kuhusu tuhuma hizi ilibaini kuwa ni kweli Mheshimiwa Joseph Mbilinyi (Mb) alitenda kosa na pia Mhe. Mbunge huyo alikiri mbele ya Kamati kufanya

kosa hilo. Kwa mazingira hayo Kamati ilimtia hatiani na kupendekeza asimamishwe kuhudhuria vikao kumi (10) vya Mikutano ya Bunge na pendekezo hilo lilikubaliwa na Bunge.

3.8 Kamati kutakiwa kutoa tafsiri kuhusu Kanuni ya 75 kwa kuzingatia adhabu walizokuwa wamepewa baadhi ya Wabunge waliofanya fujo siku ya tarehe 27 mwezi Januari, 2016 na Wabunge wengine waliosimamishwa.

Mheshimiwa Spika, Baada ya Kamati kutoa mapendekezo kuhusu hatua za kuchukua kwa baadhi ya Wabunge waliokutwa na hatia ya kufanya vurugu siku tajwa hapo juu, na Bunge kuazimia kulingana na mapendekezo ya Kamati, suala la matumizi ya Kanuni ya 75 lilijitokeza.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitoa tafsiri hiyo kwa Bunge kuwa, Kanuni ya 75 inahusu Mbunge aliyesimamishwa kwa mujibu wa Kanuni kutoka katika Bunge na kutoingia sehemu yoyote ya Ukumbi wa Bunge na maeneo mengine ya Bunge kwa muda wote atakaokuwa amesimamishwa. Aidha, Kanuni hiyo inaeleza kuwa Mbunge aliyesimamishwa atalipwa nusu mshahara na nusu posho zinazoambatana na mshahara huo.

3.9 Shauri linalowahusu Mhe. Ester Bulaya (Mb) na Mhe. Joshua Nasari (Mb)

Mheshimiwa Spika, Katika shauri hili Waheshimiwa hawa walituhumiwa kudharau Mamlaka ya Spika kwa kufanya fujo ndani ya Ukumbi wa Bunge. Usikilizaji wa shauri hili haukukamilika kutokana na Waheshimiwa hawa kuwa na udhuru. Mhe. Joshua Nassari (Mb) alitoa taarifa kuwa alikuwa kwenye Mitihani ya Shahada ya pili katika Chuo Kikuu cha Dar es Salaam na Mhe. Ester Bulaya (Mb) alitoa taarifa kuwa anasafiri kwenda nje ya nchi kwa ajili ya matibabu. Kamati iliridhia maombi yao na kuamua kuwa shauri hili litasikilizwa wakati mwingine. Aidha baadaye Mhe.Ester Bulaya,(mb) alitwa na kufika mbele ya Kamati ambapo kabla shauri lake halijaanza kusikilizwa,Kamati liahirisha usikilizwaji huo.

3.10 Kamati kukutana na Kamati za Maadili za Bunge la Kenya na Kamati ya Maadili ya Baraza la Wawakilishi Zanzibar.

Mheshimiwa Spika, kamati ilitekeleza jukumu la kukutana na Kamati ya Maadili kutoka Bunge la Kenya na Kamati ya Maadili ya Baraza la Wawakilishi – Zanzibar zilizotembelea Bunge letu.Baada ya kupewa Maelekezo na Mheshimiwa Spika Kamati ilikutana na wajumbe hao kutoka Kenya tarehe 14 Septemba, 2016 na waliotoka Baraza la Wawakilishi siku ya tarehe 2 Februari,2017

Mheshimiwa Spika,katika vikao hivyo,tuliweza kubadilishana uzoefu katika masuala na mbinu mbalimbali katika utekelezaji wa majukumu ya Kamati.Ni maoni ya Kamati kuwa ziara kama hizi ni muhimu hata kwa upande wetu kwa kuwa zinawezesha kujua mambo mapya na kujenga uzoefu wa Kamati.

4.0 CHANGAMOTO ZILIZOJITokeza Wakati wa Utekelezaji wa Kazi za Kamati

Mheshimiwa Spika, Katika kushughulikia mashauri haya, Kamati ilikabiliwa na changamoto zifuatazo:-

4.1 Ukwepaji wa kupokea Hati za wito

- (a) Baadhi ya Mashahidi walioitwa mbele ya Kamati walikwepa kupokea Hati za Wito (Summons) hivyo, kuchelewesha shughuli za Kamati.Katika mazingira haya Kamati ililazimika kutumia Jeshi la Polisi kwa mujibu wa kifungu cha 15(3) cha sheria ya Kinga,Madaraka na Haki za Bunge Sura ya 296 kuwafikishia mashahidi hao Hati za wito kwa lengo la kufanikisha kazi za Kamati.
- (b) Aidha, katika kukwepa kupokea Hati za Wito baadhi ya mashahidi walitoa sababu mbalimbali za uongo kwa lengo la kukwepa kufika mbele ya Kamati.

4.3 **Uhitaji wa Mafunzo kwa Kamati**

Pamoja na kwamba Kamati ilipatiwa mafunzo mara baada ya kuundwa kwake yaliyo iwezesha kufanya kazi hii, ni maoni ya Kamati kuwa bado mafunzo zaidi yanahitajika hususan mafunzo kupitia uzoefu wa mabunge mengine duniani ili iweze kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi zaidi.

4.4 **Kuandaa uamuzi mbadala (*Dissenting opinion*)**

Katika kushughulikia shauri la baadhi ya wabunge kufanya fujo siku ya tarehe 27 Januari, 2016 ilijitokeza changamoto ya kuwa na maamuzi ya Kamati yanayotofautiana Wabunge wa Kambi ya Upinzani waliandaa maoni mbadala (*dissenting opinion*). Hata hivyo Spika alikataa maoni hayo kupokelewa kwa kuwa jambo hili halitambuliwi kikanuni.

4.6 **Ufinyu wa muda**

Kazi ya kushughulikia masuala yanayoletwa na Spika hufanyika kipindi cha Bunge ambapo shughuli nyingine za Bunge huwa zinaendelea. Kwa mantiki hiyo, Wajumbe wa Kamati hupaswa kutekeleza majukumu mengine ya Kibunge kwa mujibu wa Katiba, Sheria na Kanuni za Kudumu za Bunge. Katika mazingira haya wajumbe wa Kamati hulazimika kutumia muda wa mapumziko na siku za mapumziko ili kukamilisha shughuli za Kamati.

5.0 MAFANIKIO

Mheshimiwa Spika, katika kushughulikia makosa ya ukiukwaji wa Kanuni uliofanywa na baadhi ya Waheshimiwa Wabunge, ni maoni ya Kamati kuwa, kwa kiasi kikubwa nidhamu, ustahimilivu, heshima, utulivu na uzingatiaji wa Kanuni za Majadiliano bungeni umeimarika kuliko ilivyokuwa mwanzoni mwa Bunge hili.

6.0 MAPENDEKEZO

Mheshimiwa Spika, ili Kamati iweze kufanya kazi zake kwa ufanisi na kuondokana na changamoto zilizotajwa, Kamati ina mapendekezo yafuatayo:-

- 6.1 Wajumbe wa Kamati wapewe mafunzo zaidi na ya mara kwa mara kuhusu wajibu wao katika Kamati na umuhimu wa kutanguliza maslahi ya Taifa katika kutekeleza wajibu wao.
- 6.2 Wabunge wote wa Bunge hili wapewe mafunzo kuhusu Haki, Kinga, na Maadili pamoja na ufafanuzi wa majukumu ya Kamati ili waweze kutoa ushirikiano kwa Kamati pale inapobidi.
- 6.3 Kamati ipewe muda wa kutosha kushughulikia mashauri yanayoletwa na Spika na kuyakamilisha kwa wakati.

7.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, mwisho napenda kukushukuru wewe binafsi kwa kunipa nafasi hii ya kuwasilisha Taarifa ya Mwaka ya Utekelezaji wa Majukumu ya Kamati kwa niaba ya Kamati. Napenda nitumie nafasi hii pia kukupongeza kwa dhati kwa jinsi unavyoliongoza Bunge letu.

Mheshimiwa Spika, Napenda kumpongeza pia Mheshimiwa Dkt. Tulia Ackson (Mb), Naibu Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Wenyeviti wote wa Bunge kwa kuongoza vyema shughuli za Bunge na kwa kutoa ushirikiano kwa Kamati yangu iliyoiwzesha kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi.

Mheshimiwa Spika, kipekee, napenda kumshukuru Mhe. Almas Maige (Mb) Makamu mwenyekiti wa Kamati na wajumbe wa Kamati, kwa kazi nzuri ya kushughulikia mashauri yaliyoletwa na Mhe.Spika, Kwa heshima naomba niwatambue kwa majina kama ifuatavyo:-

- (i) Mhe. Kapt(Mst), George H. Mkuchika, (Mb) - M/kiti
- (ii) Mhe. Almas Maige (Mb) - Makamu Mwenyekiti
- (iii) Mhe. Rashid Ali Abdallah (Mb).....Mjumbe
- (iv) Mhe. Amina Nassoro Makilagi (Mb).....Mjumbe
- (v) Mhe. Dkt. Christine G. Ishengoma (Mb).....Mjumbe
- (vi) Mhe. Othman Omar Haji (Mb).....Mjumbe
- (vii) Mhe. Rose Kamili Sukum (Mb).....Mjumbe
- (viii) Mhe. George Malima Lubeleje (Mb).....Mjumbe
- (ix) Mhe. Dkt. Suleiman Ally Yussuf (Mb).....Mjumbe

- (x) Mhe. Susan Anselm Lyimo (Mb)Mjumbe
- (xi) Mhe. Tunza Issa Malapo (Mb).....Mjumbe
- (xii) Mhe. Asha Abdallah Juma (Mb).....Mjumbe
- (xiii) Mhe. Augustino Manyanda Masele (Mb)Mjumbe
- (xiv) Marehemu Mhe. Hafidh Ali Tahir (Mb)alikuwa
Mjumbe
- (xv) Mhe. Innocent Sebba Bilakwate (Mb)..... Mjumbe
- (xvi) Mhe. Emmanuel Adamson Mwakasaka (Mb) ...
Mjumbe.

Napenda kuwashukuru kwa dhati watumishi wa Ofisi ya Bunge, chini ya Uongozi wa Dkt. Thomas D. Kashililah, Katibu wa Bunge kwa kuisaidia Kamati kutekeleza majukumu yake. Aidha, nawashukuru Ndugu Pius T. Mboya, Kaimu Mshauri Mkuu wa Bunge wa Mambo ya Sheria, Ndugu Maria Mdulugu, Ndugu Matamus Fungo, Ndugu Mariam Mbaruku na Ndugu Seraphine Tamba Makatibu wa Kamati pamoja na Ndugu Editruda Kilapilo Msaidizi wa Kamati na Ndugu Lweli Lupondu, mtalaamu wa Hansard kwa kuratibu vyema kazi za Kamati.

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza shughuli zilizotekelezwa,Uchambuzi wa utekelezaji wa shughuli za Kamati,maoni na Mapendekezo, sasa naomba kutoa hoja kwamba Bunge liipokee,kujadili na hatimaye kuikubali Taarifa ya Kamati ya Haki, Maadili na Madaraka ya Bunge na mapendekezo yaliyomo katika Taarifa hii.

Mhe. Capt. (Mst) George Huruma Mkuchika (Mb)
**MWENYEKITI KAMATI YA HAKI, MAADILI NA MADARAKA YA
BUNGE**

Januari, 2017